

Evaluating the Websites of the Scientific Journals of Educational Science based on the International Databases and Citations Indexing Criteria

Zeynab Siami¹, Mehdi Mohammadi²

¹ M.A in Knowledge and Information Science, University of Qom, Qom, Iran,
zeynabsiami69@gmail.com

² Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Literature and Humanities Science, University of Qom, Qom, Iran (**Corresponding author**).
Mahdi.mohammadi203@gmail.com

Abstract

The purpose of this study is to evaluate the websites of the scientific journals of educational science based on the international databases and citations indexing criteria to provide suggestions to improve their quality. This research is an evaluative type and has been done by scientometric method. The statistical population includes 54 websites of scientific-research journals of educational sciences. A researcher-made checklist used as a data collection tool and the checklist was completed separately for each publication. Results showed that 49% of the publications belonged to state universities, of which 32 were quarterly, 21 were bi-quarterly and one was bi-monthly. Only 2 Journals were published in English language and more than 50% of publications in this field are delayed. Following the review of the publishing system, the "Sinaweb" is the most widely used system (frequency of 38). Findings also showed that the 7 oldest publications are "Research in Islamic Education" and "Educational Sciences" and the newest is "Iranian Journal of Comparative Education". Out of 54 journals studied, only 6 journals have the highest index, so that they are indexed in most of the surveyed databases, and two journals are indexed in the Ulrich databases. In addition, only 4 journals gained A ranking in the ISC Center studies. The websites of the educational science journals have approximately observed the indexing criteria of the database.

Keywords: Scientifics journals, Educational science journals, Citation databases, Databases, Indexing, Websites.

ارزیابی وبسایت نشریات علمی حوزه علوم تربیتی بر اساس شاخص‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی

زینب صیامی^۱، مهدی محمدی^۲

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم، قم، ایران. zeynabsiami69@gmail.com
^۲ دانشیار گروه آموزشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه قم، قم، ایران (نویسنده مسئول).
Mahdi.mohammadi203@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر، ارزیابی وبسایت‌های نشریات علمی حوزه علوم تربیتی بر اساس شاخص‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی است. این پژوهش از نوع ارزیابانه و به روش علم سنجی صورت گرفته است. جامعه آن را ۵۴ وبسایت نشریات علمی - پژوهشی حوزه علوم تربیتی تشکیل می‌دهند که با استفاده از ابزار سیاهه واریسی محقق ساخت یافته مورد ارزیابی قرار گرفتند. یافته‌ها نشان داد که ۴۹ درصد از نشریات متعلق به دانشگاه‌های دولتی بوده که ۳۲ عنوان فصلنامه، ۲۱ عنوان دوفصلنامه و یک عنوان دو ماهنامه است. از میان نشریات، تنها دو نشریه به زبان انگلیسی منتشر می‌شوند و بیش از ۵۰ درصد نشریات این حوزه دارای تاخیر هستند. در پی بررسی سامانه نشریات، سامانه "سیناوب" با فراوانی ۳۸ پرکاربردترین سامانه است. از ۵۴ نشریه مورد بررسی ۶ نشریه بیشترین میزان نمایه را دارند، به طوری که در بیشتر پایگاه‌های مورد بررسی نمایه شده‌اند و فقط دو نشریه در پایگاه اولریخ نمایه شده است. از ۵۴ نشریه مورد بررسی ۴ نشریه در ارزیابی اخیر نشریات پژوهشی مرکز ISC توانستند رتبه الف را کسب کنند. وبسایت نشریات علوم تربیتی شاخص‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی را تا حدودی رعایت می‌کنند اما گردانندگان نشریات بایستی نمایه شدن نشریه در پایگاه‌های معتبر خارجی را سر لوحه برنامه‌های خود قرار دهند. در بین رشته‌های حوزه علوم انسانی چندین رشته از جمله علوم سیاسی، فقه و مبانی حقوق و علوم تربیتی هستند که بیشترین مجله‌ها را در دسته‌بندی وزارت علوم به خودشان اختصاص داده‌اند. اما لازم است دسته‌بندی‌های ریز و دقیق‌تری در طبقه‌بندی این نشریات اعمال گردد.

کلیدواژه‌ها: نشریات علمی، نشریات علوم تربیتی، پایگاه‌های استنادی، پایگاه‌های اطلاعاتی، نمایه‌سازی، وبسایت‌ها.

مقدمه

با ظهور و گسترش کاربرد اینترنت، دسترسی به نشریات علمی در سطح جهان و در کمترین زمان میسر شده است. هر شرکت، سازمان یا موسسه‌ای سعی می‌کند با استفاده از این پدیده نوین جایی در دنیای مجازی برای خود باز کند. نشریات علمی پژوهشی به عنوان یکی از انواع منابع تولید دانش که نقش به‌سزایی در اشاعه آن دارند، تحت تاثیر فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی قرار گرفته‌اند و با بهره‌گیری از این فناوری‌ها گامی بزرگ در جهت دسترسی‌پذیری و سهولت استفاده از یافته‌های جدید برداشته‌اند که ایجاد وبسایت، نمونه‌ای از این خدمات است (آجیلی، حاجی احمدی و محمدی، ۱۳۹۵، ص ۲۶۶-۲۶۷). در جهان امروز وبسایت هر نشریه، یکی از مهم‌ترین ابزارهای تعاملی است که از یک سو پنجره‌ای به آن نشریه و از سوی دیگر نقطه اتصال و ارتباط کاربران با اطلاعات الکترونیکی آن نشریه است (سهیلی، ۱۳۸۵).

رعایت نکردن استانداردها در نشریه‌ها باعث شده است، تنها تعداد اندکی از نشریه‌های منتشر شده داخل کشور در بانک‌های اطلاعاتی خارجی نمایه شوند (گیلوری، ۱۳۷۴). برای نمایه شدن نشریات علمی عوامل متعددی همچون داشتن عنوان مشخص و گویا برای نشریه، داشتن دوره تناوب انتشار مشخص، رعایت مقررات بین‌المللی نشر از سوی مجله، داشتن شماره شاپای چاپی و الکترونیکی و انتشار به موقع و بدون تاخیر، داشتن راهنمای کامل و استاندارد برای تالیف مقالات، اهداف و چشم‌انداز نشریه، هیات تحریریه نشریه، اصول اخلاقی نشر، نمایه‌های نشریه، آرشیو مقالات و راهنمای نویسندگان و غیره لحاظ می‌گردند (صبوری، ۱۳۸۲؛ چمنی، ۱۳۸۴؛ رمضان، ۱۳۹۶).

بر اساس مصوبات کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور، یکی از شاخص‌های ارزیابی، نمایه شدن نشریات علمی در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر ملی و بین‌المللی است. بنابراین، مقالاتی که در این نشریات منتشر می‌شوند منجر به اخذ رتبه‌های علمی و امتیاز ویژه‌ای برای پژوهشگران و اساتید دانشگاه‌ها خواهد شد. اما علی‌رغم اهمیت این مهم، شمار اندکی از نشریات علمی کشور در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی نمایه شده‌اند (باقریان، ۱۳۹۶، ص ۱۹۷).

نظر به اهمیت رعایت استانداردها در طراحی وبسایت مجله‌های علمی و رعایت نکات مطرح شده در رابطه با شاخص‌های ارزیابی نشریات در نمایه‌های معتبر بین‌المللی، پژوهش حاضر در صدد است تا مشخص سازد که شاخص‌های مورد نیاز، جهت نمایه شدن در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی تا چه میزان در وبسایت نشریات علمی مورد تایید کمیسیون بررسی نشریات علمی حوزه علوم تربیتی رعایت شده است؟ در راستای این مسأله پژوهش، قصد داریم موارد زیر را به عنوان سوال‌های تحقیق بررسی کنیم:

- نشریات علمی حوزه علوم تربیتی از نظر وابستگی سازمانی، فاصله انتشاراتی و زبان در چه وضعیتی قرار دارند؟

- نشریات علمی حوزه علوم تربیتی از نظر سامانه الکترونیکی، شماره استاندارد بین‌المللی و شناسه دیجیتال در چه وضعیتی قرار دارند؟

- نشریات علمی حوزه علوم تربیتی از نظر سابقه انتشار و روزآمدی در چه وضعیتی قرار دارند؟

- نشریات علمی حوزه علوم تربیتی در سامانه ارزیابی کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور چه امتیازی را کسب کرده‌اند و کدام نشریات ضریب تاثیر خود را در وبسایت‌شان درج نموده‌اند؟
- نشریات علمی حوزه علوم تربیتی به چه میزان در پایگاه‌ها داخلی و خارجی و شبکه‌های علمی اجتماعی نمایه شده‌اند؟

تعدد پژوهش‌های مربوط به ارزیابی وبسایت‌ها، گواه آن است که این مسئله همواره موضوعی مهم و قابل توجه برای پژوهشگران است اما مطالعه پیشینه‌ها حاکی از آن است که تحقیقات مرتبط با موضوع پژوهش حاضر محدود است و محققان حوزه ارزیابی نشریات علمی، کمتر به این بخش پرداخته‌اند. در ادامه، به بیان برخی از پژوهش‌های صورت گرفته می‌پردازیم.

پیشینه پژوهش

گیلوری (۱۳۸۵)، در پایان‌نامه دکترای خود، وبسایت ۹۳ نشریه الکترونیکی فارسی را به لحاظ رعایت استانداردهای کیفیت مجله‌ها بررسی نموده است. یافته‌ها نشان داده که مجله‌های الکترونیکی فارسی به لحاظ رعایت استانداردها در وضعیت مناسبی قرار ندارند و از ساختار اطلاعاتی واحد و استاندارد پیروی نکرده‌اند.

نوروزی (۱۳۸۶)، ضمن بررسی ویژگی‌های مجله‌های ایرانی که مانع نمایه شدن در خدمات بین‌المللی می‌شود، خاطر نشان کرده که اهمیت استانداردسازی کیفیت تولید علمی در مجامع علمی ایران بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته و حرکتی رو به رشد در این زمینه آغاز شده است؛ زیرا برخورداری از معیارهای کیفیت در پذیرش یا رد مجله از سوی خدمات نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی معتبر، سرنوشت‌ساز است.

ورع، زراعت کار و پرتو (۱۳۹۰)، در بررسی ۷۱ وبسایت نشریات ایرانی انگلیسی زبان با رتبه علمی پژوهشی، و دسته‌بندی مولفه‌ها در ۲۶ معیار، دریافتند که در مقوله شیوه دسترسی، ۷۴ درصد نشریات دارای سایت اختصاصی‌اند و این امر منجر به سهولت دسترسی به اطلاعات و رؤیت‌پذیری بیشتر آن‌ها شده است. همچنین یافته‌های آنان نشان داد که برخی معیارها از جمله رویه داوری که در جلب اعتماد مخاطب نسبت به اعتبار نشریه تاثیر ویژه‌ای دارند، به طور گسترده‌ای نادیده گرفته شده‌اند اما مولفه‌های ارتباطات، راهنمای نویسندگان، داوری، محتوای قابل دسترسی، مشخصات نشر در بیش از نیمی نشریات مراعات شد است.

نوروزی آفکند، مطلبی و علی‌پور حافظی (۱۳۹۲)، در پژوهشی ارزیابانه به شناسایی وضعیت

وبسایت مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی داخلی بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت (دبلیو. کیو. ای. تی) دریافتند که از کل ۳۱ مؤلفه و ۸ معیار مورد بررسی، وبسایت نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی تنها در دو معیار "عملکرد" و "اعتبار" در سطح عالی و معیار "محتوا" از نظر عملکرد قوی و معیارهای گرافیک، ساختار، ابر برچسب متوسط و همچنین دو معیار "پیوند" و "روزآمدی" ضعیف بوده‌اند.

آجیلی، حاجی احمدی و محمدی (۱۳۹۶)، در پژوهشی با هدف بررسی ویژگی‌های ظاهری، ساختاری و محتوایی وبسایت‌های نشریات علمی پژوهشی ایران با روش ارزیابانه و استفاده از ابزار سیاهه واری محقق ساخته، ۸۵۸ وبسایت مجلات را مورد مطالعه قرار داده‌اند. یافته‌ها نشان داد که وبسایت نشریات مذکور، از لحاظ ویژگی‌های ظاهری، ساختاری و محتوایی در حد مطلوبی طراحی شده‌اند.

باقریان (۱۳۹۷)، در بررسی وبسایت ۴۱ نشریه علمی حوزه فلسفه بر اساس شاخص‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی دریافت که نشریه پژوهش‌های فلسفی بجز در بخش مقالات خارجی و اعضای هیئت تحریریه بین‌المللی، در دیگر شاخص‌ها نسبت به سایر نشریات فارسی حوزه فلسفه از آمادگی لازم برای نمایه شدن در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی برخوردار است. لذا تداوم حضور نشریات در این نمایه‌ها مستلزم پایبندی و رعایت شاخص‌ها از سوی نشریات علمی است. میر حیدری و غفوری (۱۳۹۷)، در پژوهشی با هدف نحوه دسترسی بهینه به محتوا و مولفه‌های موجود با رویکرد وب سنجی به بررسی وبسایت نشریات تخصصی و علمی فارسی حوزه مطالعات ایران‌شناسی پرداخته‌اند. وی پس از بررسی سامانه ۴۲ نشریه مرتبط دریافت که بیشتر شاخص‌ها و مولفه‌های موجود، بر اساس شاخص‌های ارائه شده در سامانه ارزیابی نشریات علمی کشور تدوین شده‌اند و بیشتر وبسایت‌ها گام‌های نخستین و اساسی را در راستای اجرای بهینه‌سازی و دسترسی سریع و دقیق به سامانه‌های خود برداشته‌اند.

زرگر و محمدی (۱۳۹۷)، در ارزیابی وضعیت نشریات علمی حوزه حسابداری و مالی پس از بررسی وبسایت ۲۷ نشریه علمی حوزه حسابداری و مالی (۱۸ نشریه حوزه حسابداری و ۹ نشریه حوزه مالی) دریافتند که ۶/۶ درصد از نشریات از سوی دانشگاه‌های دولتی و ۳۳/۴ درصد از سوی سایر دانشگاه‌ها و مراکز منتشر می‌شوند. از ۲۷ نشریه مورد بررسی فقط ۵ نشریه، شماره‌های عقب افتاده داشتند. بررسی امتیازهای نشریات در سامانه ارزیابی نشریات نشان داد که ۳ نشریه در رتبه A قرار دارند و هیچ نشریه‌ای در رتبه A+ قرار نگرفته است و اغلب نشریات در رتبه B قرار می‌گیرند. میانگین ضریب تاثیر نشریات حسابداری ۲۵۳/ و نشریات مالی ۱۲۳/ بوده است. اکثر نشریات مورد بررسی در پایگاه‌های داخلی نمایه می‌شوند فقط ۲ نشریه آن هم در دو پایگاه نه چندان مطرح نمایه می‌شوند.

چشمه سهرابی، دهخدایی (۱۳۹۹)، در ارزشیابی مجلات علمی- پژوهشی علم اطلاعات و دانش‌شناسی بر اساس آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور، نقاط قوت و ضعف ۱۰ مجله فارسی تایید شده از سوی وزارت عتف را مورد مطالعه قرار دادند. یافته‌ها نشان داد که نشریات ۸۶ درصد از معیارهای آیین‌نامه را رعایت کرده‌اند و فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات بالاترین رتبه را دارد.

روسای^۱ (۲۰۰۲)، در پژوهشی به منظور ارزیابی مجله‌ها، کلیه شاخص‌های ارزیابی مجله‌ها را بررسی کرده و نقاط قوت و ضعف شاخص‌های مختلف، عوامل تاثیر گذار، معنای نشریات رتبه‌بندی و تعصبات احتمالی در پایگاه‌های استنادی را نیز مورد مطالعه قرار داده است. وی معتقد است که مجلات را می‌توان برای اهداف مختلف مورد ارزیابی قرار داد و با توجه به شاخص‌های مورد استفاده، نتایج ارزیابی می‌تواند کاملاً متفاوت باشد. لذا ارزیابی مجلات یک مفهوم چند وجهی است که منجر به توسعه کتابخانه‌ها و بازگشت ارزش افزوده می‌گردد.

یاماموتو^۲ و دیگران (۲۰۰۲)، به منظور ارزیابی نشریات برزیل در حوزه روانشناسی، توسعه راه‌هایی برای حمایت از بهترین مجلات و ایجاد پارامترهای برای بهبود آن‌ها ۵۲ را مجله که توسط برنامه‌های تحصیلات تکمیلی ذکر شده بودند، مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد که پیشرفت قابل توجه‌ای در مجلات برزیلی وجود دارد.

مینگ تانگ^۳ (۲۰۱۱)، عقیده دارد که ساختار وب‌سایت نشریات باعث تعاملی‌تر شدن مجلات می‌شود. وی سعی کرده مدلی را برای توسعه اجتماعی و معرفی بیشتر آن به مخاطبان ایجاد کند. بنابراین پژوهش در مورد ساختار وب‌سایت نشریات دانشگاهی و تجزیه و تحلیل بر روی سیستم شاخص ارزیابی بسیار مهم است و ساختار وب‌سایت مجلات به تمرکز بر عملکرد و خدمات نیاز دارد. ایجاد شاخص‌های ارزیابی باید با اصول علمی، جامع، جزئیات محتویات شاخص‌ها، تاکید در اجرای علمی و تقویت و تکمیل ساختار وب‌سایت نشریات دانشگاهی در عمل همراه باشد.

کالیتا و مهنتا^۴ (۲۰۱۶)، در پژوهشی به بررسی مجلات برجسته هند بر اساس شاخص استفاده شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس می‌پردازد. وی با بررسی ۴۰ نشریه از بین ۵۰ نشریه هندی دریافت که دسترسی آزاد محبوبیت و کیفیت مجلات هند را افزایش می‌دهد. همچنین یافته‌ها نشان داد که ۲۴ مجله از مجلات هند در چاپخانه‌های مهم چاپ می‌شود و تمامی مجلات برجسته و آکادمی علمی به صورت

-
1. Rousseau
 2. Yamamoto
 3. Ming-tong
 4. Kalita & Mahanta

دسترسی آزاد هستند.

روزنتال و ایس^۱ (۲۰۱۶)، برای رتبه‌بندی مجلات یک مدل تجزیه و تحلیل را ایجاد می‌کند. در این پژوهش ۳۵۸ نشریه حوزه تجارت براساس شاخص‌هایی همچون تعداد مقالات، تعداد استنادها، ضریب تاثیر و شاخص آنی مورد بررسی قرار گرفته شده است. با توجه به شاخص‌های رتبه‌بندی، مقادیر نسبی مجلات محاسبه می‌شود و در لیست رتبه‌بندی نشریات تجاری قرار می‌گیرد.

آنچه از جمع‌بندی پیشینه عاید می‌گردد آن است که در داخل ایران تحقیقات اولیه همچون تحقیق گیلوری نشان می‌دهد که نشریات وضعیت مناسبی نداشتند اما در سال‌های اخیر نشریات به رشد کیفی مناسبی دست یافته‌اند ولی هنوز تا رسیدن به قله ایده‌آل فاصله وجود دارد که این مهم از تحقیق محمدی و زرگر استنباط می‌شود. نکته دیگری که از تحقیقات ایرانی عاید می‌گردد آن است که عمده تحقیق‌های ارزیابی نشریات رشته‌های خاص مربوط به ارزیابی مجلات رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی است و وب مجلات رشته‌های دیگر کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در تحقیقات خارجی نشریات روانشناسی مورد توجه بوده است اما در زمینه ارزیابی وبسایت نشریات علوم تربیتی، چه در داخل و چه در خارج پژوهشی صورت نگرفته است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع ارزیابانه بوده که به روش علم سنجی صورت گرفته است. جامعه آماری آن را ۵۴ نشریه علمی-پژوهشی و علمی-ترویجی علوم تربیتی تشکیل می‌دهند که از سوی دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی و وزارت علوم در سال ۱۳۹۸ معرفی شده است. گردآوری داده‌ها با استفاده از ابزار سپاه‌وارسی محقق ساخت یافته صورت گرفت و برای هر یک از نشریات، سپاه‌وارسی به صورت جداگانه تکمیل شد. وجود یا عدم وجود معیارهای مورد نظر در وبسایت نشریات با مراجعه مستقیم به وبسایت هر یک از نشریات جامعه آماری بررسی شد (گردآوری داده‌ها در شهریور ۱۴۰۱ انجام شده است). داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار اکسل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها در قالب جداول و نمودارهای آماری ارائه شده است.

یافته‌ها

در پاسخ به سوال اول تحقیق مبنی بر چگونگی وضعیت نشریات علمی پژوهشی و علمی ترویجی حوزه علوم تربیتی از نظر وابستگی سازمانی، فاصله انتشاراتی و زبان، جدول ۱ تهیه شده است.

جدول شماره ۱. مشخصات شناسنامه‌ای نشریات علوم تربیتی

ردیف	عنوان	صاحب امتیاز	فاصله انتشار	زبان
۱	آموزش در علوم انتظامی	معاونت تربیت و آموزش ناجا	فصلنامه	فارسی
۲	آموزش عالی	انجمن آموزش عالی ایران	فصلنامه	فارسی
۳	نشریه آموزش علوم دریایی	دانشگاه علوم دریایی امام خمینی	فصلنامه	فارسی
۴	آموزش محیط زیست و توسعه پایدار	دانشگاه پیام نور	فصلنامه	فارسی
۵	آموزش و ارزشیابی	دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز	فصلنامه	فارسی
۶	ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی	باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی - معاونت پژوهش و فناوری	فصلنامه	فارسی
۷	اندازه‌گیری تربیتی	دانشگاه علامه طباطبائی	فصلنامه	فارسی
۸	اندیشه نوین تربیتی	دانشگاه الزهرا - دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی	فصلنامه	فارسی
۹	برنامه درسی نظریه و عمل	انجمن مطالعات برنامه درسی - دانشگاه خوارزمی	دو فصلنامه	فارسی
۱۰	بصیرت و تربیت اسلامی	دفتر مطالعات و تحقیقات	فصلنامه	فارسی
۱۱	پژوهش در برنامه‌ریزی درسی	دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان	فصلنامه	فارسی
۱۲	پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری سازمان سمت	دو فصلنامه	فارسی
۱۳	کودکان استثنایی	وزارت آموزش و پرورش	فصلنامه	فارسی
۱۴	پژوهش در نظام‌های آموزشی	انجمن پژوهشی آموزشی ایران	فصلنامه	فارسی
۱۵	پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت	انجمن تعلیم و تربیت	دو فصلنامه	فارسی
۱۶	پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی	دانشگاه امام حسین	فصلنامه	فارسی
۱۷	پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی	دانشگاه پیام نور	فصلنامه	فارسی
۱۸	پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی	موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی	فصلنامه	فارسی
۱۹	پژوهش آموزش و یادگیری	دانشگاه شاهد	دو فصلنامه	فارسی
۲۰	پژوهش انتظامی - اجتماعی زنان و خانواده	مجتمع آموزشی زنان پلیس، دانشگاه علوم انتظامی امین	دو فصلنامه	فارسی
۲۱	پژوهش‌های برنامه درسی	دانشگاه شیراز با همکاری انجمن مطالعات برنامه درسی	دو فصلنامه	فارسی
۲۲	پژوهش‌های تربیتی	دانشگاه خوارزمی	دو فصلنامه	فارسی
۲۳	پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری	دانشگاه اصفهان	دو فصلنامه	فارسی
۲۴	پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت	دانشگاه فردوسی مشهد با همکاری انجمن تعلیم و تربیت	دو فصلنامه	فارسی
۲۵	تدریس پژوهش	دانشگاه کردستان	فصلنامه	فارسی
۲۶	تربیت اسلامی	پژوهشگاه حوزه و دانشگاه	دو فصلنامه	فارسی
۲۷	تعلیم و تربیت	وزارت آموزش و پرورش	فصلنامه	فارسی
۲۸	تعلیم و تربیت استثنایی	وزارت آموزش و پرورش سازمان آموزش و پرورش استثنایی	دو ماهنامه	فارسی

ردیف	عنوان	صاحب امتیاز	فاصله انتشار	زبان
۲۹	تفکر و کودک	پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	دو فصلنامه	فارسی
۳۰	توانمندسازی کودکان استثنایی	انجمن علمی کودکان استثنایی ایران	فصلنامه	فارسی
۳۱	راهبردهای شناختی در یادگیری	دانشگاه بو علی سینا همدان	دو فصلنامه	فارسی
۳۲	رویکرد نوین آموزشی	دانشگاه اصفهان	دو فصلنامه	فارسی
۳۳	رهیافتی نو در مدیریت آموزشی	دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت	فصلنامه	فارسی
۳۴	راهبردهای نوین تربیت معلمان	دانشگاه فرهنگیان	فصلنامه	فارسی
۳۵	علوم تربیتی	دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران	دو فصلنامه	فارسی
۳۶	علوم تربیتی از دیدگاه اسلام	دانشگاه امام صادق(ع) - پردیس خاوران	دو فصلنامه	فارسی
۳۷	فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده	مطالعات زنان و خانواده دانشگاه جامع امام حسین(ع)	فصلنامه	فارسی
۳۸	فلسفه تربیت	موسسه انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران	دو فصلنامه	فارسی
۳۹	مدیریت بر آموزش انتظامی	معاونت آموزشی ناجا با همکاری انجمن پژوهش‌های آموزشی ایران	فصلنامه	فارسی
۴۰	مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی	دانشگاه شهید بهشتی	دو فصلنامه	فارسی
۴۱	مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی	آموزش و پرورش پژوهشگاه مطالعات	فصلنامه	فارسی
۴۲	مطالعات آموزشی و یادگیری (علوم اجتماعی و انسانی سابق)	دانشگاه شیراز	دو فصلنامه	فارسی
۴۳	مطالعات آموزشی و آموزشگاهی	دانشگاه فرهنگیان	فصلنامه	فارسی
۴۴	مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی	سازمان سنجش آموزش کشور	فصلنامه	فارسی
۴۵	مطالعات برنامه درسی	انجمن مطالعات برنامه درسی ایران	فصلنامه	فارسی
۴۶	مطالعات برنامه درسی آموزش عالی	انجمن مطالعات برنامه درسی ایران	دو فصلنامه	فارسی
۴۷	مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی	دانشگاه مازندران - با همکاری انجمن آموزش عالی	دو فصلنامه	فارسی
۴۸	مهارت‌آموزی	سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور	فصلنامه	فارسی
۴۹	ناتوانی‌های یادگیری	دانشگاه محقق اردبیلی - انجمن پژوهش‌های آموزشی	فصلنامه	فارسی
۵۰	نامه آموزش عالی	موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی	فصلنامه	فارسی
۵۱	نوآوری و ارزش آفرینی	جمعیت ایرانی پیشبرد ارتباط صنعت و دانشگاه	دو فصلنامه	فارسی
۵۲	نوآوری‌های آموزشی	وزارت آموزش و پرورش	فصلنامه	فارسی
۵۳	Iranian journal of learning and memory	انجمن علمی روان‌شناسی تربیتی	فصلنامه	انگلیسی
۵۴	Iranian Journal of Comparative Education	انجمن آموزش و پرورش تطبیقی ایران	فصلنامه	انگلیسی

در پاسخ به بخش اول پرسش پژوهش، داده‌های جدول شماره ۱ نشان می‌دهد، از ۵۴ نشریه حوزه علوم تربیتی، ۲۶ عنوان از سوی مراکز دانشگاهی و ۲۸ عنوان از سوی مراکز غیر دانشگاهی منتشر

می‌شود. در بین نشریه‌های دانشگاهی، سهم دانشگاه پیام نور ۲ عنوان، دانشگاه آزاد ۳ عنوان و دانشگاه‌های دولتی ۲۱ عنوان بوده است.

در ادامه سوال اول پژوهش مبنی بر فاصله انتشاراتی نشریات داده‌ها نشان داد که ۳۲ عنوان (۵۹.۳ درصد) از نشریات مورد مطالعه، در بازه زمانی فصلنامه و ۲۱ عنوان (۳۸/۹ درصد) آن‌ها دو فصلنامه و ۱ عنوان نشریه دو ماهنامه است. شایان ذکر است که ۶۶ درصد نشریات، فاصله انتشاراتی خود را در صفحه مشخصات مجله درج کرده‌اند و ۳۴ درصد مجلات فاصله انتشاراتی را بیان نکرده‌اند. همچنین در بررسی زبان نشریات، داده‌ها نشان داد که تنها دو نشریه از نشریات علوم تربیتی به زبان انگلیسی و بقیه به زبان فارسی منتشر می‌شوند.

طبیعی است که نشریات علمی برای مدیریت دریافت و ارزیابی مقالات، پیگیری وضعیت مقالات ارسالی و انتشار الکترونیکی نشریه خود از سامانه‌های مدیریت نشریات الکترونیکی استفاده کنند. در این راستا، به منظور به بررسی وضعیت سامانه نشریات جدول شماره ۲ تهیه شده است.

جدول شماره ۲. سامانه نشریات

میانگین	فراوانی	سامانه نشریات
۷۰,۳	۳۸	سیناوب
۱۸,۵	۱۰	یکتاوب
۳,۷	۲	لینکوتک
۱,۹	۱	سمینا
۱,۹	۱	OJS
۳,۷	۲	نامشخص
۱۰۰	۵۴	کل

بر اساس داده‌های مندرج در جدول شماره ۲، سامانه "سیناوب" با فراوانی ۳۸ پرکاربردترین سامانه در میان نشریات حوزه علوم تربیتی بوده و سامانه "یکتاوب" با فراوانی ۱۰ در رتبه دوم قرار دارد. از میان ۵۴ نشریه علوم تربیتی تنها یک مجله از سامانه "سمینا" و "OJS" استفاده می‌کند. در ادامه سوال دوم، نشریه‌های علوم تربیتی از نظر داشتن شماره استاندارد بین‌المللی پی‌آیندها (شاپا) مورد بررسی قرار گرفتند. شاپا شماره منحصر به فردی است که بر اساس استاندارد بین‌المللی ISO 3297 تهیه شده و برای متمایز کردن نشریات ادواری در سراسر جهان به کار می‌رود. جدول ۳ وضعیت نشریه‌های علوم تربیتی از نظر ذکر شماره شاپا در سامانه نشریه را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۳. شماره استاندارد بین‌المللی نشریات

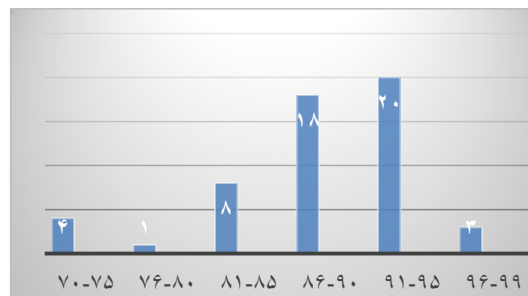
عنوان	مشخص		نا مشخص	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
P-ISSN	۴۶	۸۵,۲	۸	۱۴,۸
E-ISSN	۲۰	۳۷	۳۴	۶۳

براساس یافته‌های پژوهش ۴۶ عنوان از نشریات، شماره استاندارد بین‌المللی چاپی و ۲۰ عنوان از نشریات شماره استاندارد بین‌المللی الکترونیکی خود را در وبسایت مجله ذکر کرده‌اند. سایر نشریات با وجود داشتن شماره استاندارد بین‌المللی آن را در وبسایت مجله درج نکرده‌اند. یکی دیگر از استانداردهایی که نشریات در اجرای آن می‌کوشند، اختصاص شناسه دیجیتال (DOI) به مقاله‌های خود است. شناسگر دیجیتال مزایا و کارکردهای زیادی دارد که می‌توان به ارتقاء مجله و افزایش شانس نمایه‌سازی اشاره کرد (خدمتگزار، علی‌پور حافظی و حنفی‌زاده، ۱۳۹۳). جدول ۴ وضعیت نشریه‌های مورد بررسی را از حیث دارا بودن یا نبودن یا نداشتن شناسه دیجیتال نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴. شناسه دیجیتال

شناسه دیجیتال	فراوانی	درصد
دارد	38	70.4
ندارد	16	29.6
کل	۵۴	۱۰۰

با توجه به اهمیت شناسه دیجیتال برای مقالات، 70.4 درصد نشریات مورد مطالعه از این شناسه دیجیتال استفاده می‌کنند و تنها 16 عنوان نشریه (29.6 درصد) شناسه دیجیتالی ندارند. سوال سوم پژوهش به بررسی سابقه انتشار نشریات این حوزه اختصاص داشت. اولین سال انتشار مجلات عمدتاً از وبسایت نشریات و بخش آرشیو نشریه استخراج شده است. نمودار ۱ تاریخ انتشارات مجلات را نشان می‌دهد.

نمودار ۱ تاریخ انتشار نشریات در طول دهه‌های مختلف

یافته‌ها نشان داد از میان نشریات مورد مطالعه ۳۱ عنوان از نشریات، سال آغاز خود را در وبسایتشان درج کرده‌اند. از ۵۴ نشریه مورد بررسی ۲۰ عنوان بین سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۵ و ۱۸ عنوان بین سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۰ منتشر شده‌اند. قدیمی‌ترین نشریات متعلق به نشریه "پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی" در تاریخ ۱۳۷۰، نشریه "علوم تربیتی" در تاریخ ۱۳۷۲ و نشریه "پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی" در تاریخ ۱۳۷۳ است. نشریه "Iranian Journal of Comparative Education" جدیدترین نشریه‌ی است که در تاریخ ۱۳۹۷ آغاز به کار کرد. همچنین در این پژوهش مشخص شد آرشو برخی از نشریات ناقص بوده و امکان دسترسی به متن الکترونیکی امکان نداشت. کمترین معیار استاندارد، برای نمایه‌سازی یک نشریه در پایگاه‌های مطرح، انتشار به موقع و روزآمدان است. لذا در پژوهش حاضر، این مهم نیز مورد بررسی قرار گرفت. جدول ۶ وضعیت تاخیر در روزآمدی نشریه‌های حوزه علوم تربیتی را نمایش می‌دهد.

جدول شماره ۶. روزآمدی نشریات

روز آمدی	فراوانی	درصد
به موقع	۲۳	۴۲٫۶
یک شماره تاخیر	۳	۵٫۵
دو شماره تاخیر	۱	۱٫۹
سه شماره تاخیر	۱	۱٫۹
چهار شماره تاخیر	۴	۷٫۴
پنج شماره تاخیر	۲	۳٫۷
تاخیر بیش از ۵	۲۰	۳۷
کل	۵۴	۷۵٫۹

یافته‌های پژوهش حاضر، حاکی از آن است که ۴۲٫۶ درصد مجلات به موقع منتشر می‌شوند و ۵۷٫۴ درصد مجلات دارای تاخیر هستند. به منظور بررسی وضعیت نشریات جدول شماره ۷ آماده شد و داده‌های آن، از بخش رتبه‌بندی نشریات از سوی دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی وزارت علوم استخراج گردید.

جدول شماره ۷. امتیاز نشریات

ردیف	عنوان	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	ردیف	عنوان	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
۱	آموزش در علوم انتظامی	ج	ج	ب	۲۸	تعلیم و تربیت استثنایی	ب	-	ب
۲	آموزش عالی	ج	ج	ج	۲۹	تفکر و کودک	ب	ب	ب
۳	نشریه آموزش علوم دریایی	ب	ب	ب	۳۰	توانمندسازی کودکان استثنایی	ب	ج	ب

ردیف	عنوان	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	ردیف	عنوان	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
۴	آموزش محیط زیست و توسعه پایدار	ب	ب	ب	۳۱	راهبردهای شناختی در یادگیری	ب	الف	الف
۵	آموزش و ارزشیابی	ب	ب	ب	۳۲	رویکرد نوین آموزشی	ب	ب	ب
۶	ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی	ب	ب	ب	۳۳	رهیافتی نو در مدیریت آموزشی	ب	ج	ب
۷	اندازه‌گیری تربیتی	ب	ب	ب	۳۴	راهبردهای نوین تربیت معلمان	-	-	ج
۸	اندیشه نوین تربیتی	ب	ب	ب	۳۵	علوم تربیتی	ب	ب	ب
۹	نظریه و عمل در برنامه درسی	ب	ب	ب	۳۶	علوم تربیتی از دیدگاه اسلام	ب	ب	ب
۱۰	بصیرت و تربیت اسلامی	ب	ب	ب	۳۷	فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده	ب	ب	ب
۱۱	پژوهش در برنامه‌ریزی درسی	ب	-	الف	۳۸	فلسفه تربیت	ب	ب	ب
۱۲	پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی	ب	ب	ب	۳۹	مدیریت بر آموزش انتظامی	ج	ج	ب
۱۳	کودکان استثنایی	ج	ب	ب	۴۰	مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی	ب	ب	ب
۱۴	پژوهش در نظام‌های آموزشی	ب	-	ب	۴۱	مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی	ج	ب	الف
۱۵	پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت	ب	ب	-	۴۲	مطالعات آموزشی و یادگیری	ب	ب	ب
۱۶	پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی	ب	ب	ب	۴۳	مطالعات آموزشی و آموزشگاهی	ب	ب	ب
۱۷	پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی	الف	ب	الف	۴۴	مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی	ب	ب	ب
۱۸	پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی	ب	ب	ب	۴۵	مطالعات برنامه درسی	ب	-	الف
۱۹	پژوهش آموزش و یادگیری	ب	ج	ب	۴۶	مطالعات برنامه درسی آموزش عالی	الف	-	ب
۲۰	پژوهش انتظامی- اجتماعی زنان و خانواده	ب	ب	الف	۴۷	مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی	-	ب	ب
۲۱	پژوهش‌های برنامه درسی	ب	-	ب	۴۸	مهارت‌آموزی	ج	د	ب
۲۲	پژوهش‌های تربیتی	ب	ب	ب	۴۹	ناتوانی‌های یادگیری	ب	ب	ب
۲۳	پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری	ب	ب	ب	۵۰	نامه آموزش عالی	ب	ب	ب
۲۴	پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت	ب	ب	ب	۵۱	نوآوری و ارزش آفرینی	ب	ب	ب
۲۵	تدریس پژوهش	ب	ب	ب	۵۲	نوآوری‌های آموزشی	ب	ب	ب
۲۶	تربیت اسلامی	الف	ب	ب	۵۳	Iranian journal of learning and memory	ب	ب	ب
۲۷	تعلیم و تربیت	ج	ب	الف	۵۴	Iranian Journal of Comparative Education	ب	ب	ب

ردیف	عنوان	ISC	SID	Magiran	Noormags	ensan.ir	Rfcest	سبیم نور	civlica	(نسخه ملی دیجیتال نشریات علمی)	Google scholar	ACADEMIA	LinkedIn	Publons	DOAJ	Ulrichsweb	EBSCO	ROAD	
35	علوم تربیتی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
36	علوم تربیتی از دیدگاه اسلام	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
37	فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
38	فلسفه تربیت	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
39	مدیریت بر آموزش انتظامی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
40	مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
41	مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
42	مطالعات آموزشی و یادگیری	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
43	مطالعات آموزشی و آموزشگاهی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
44	مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
45	مطالعات برنامه درسی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
46	مطالعات برنامه درسی آموزش عالی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
47	مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
48	مهارت‌آموزی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
49	ناتوانی‌های یادگیری	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
50	نامه آموزش عالی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
51	نوآوری و ارزش‌آفرینی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
52	نوآوری‌های آموزشی	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
53	Iranian journal of learning and memory	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
54	Iranian Journal of Comparative Education	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

بر اساس داده‌های استخراج شده از بخش نمایه‌ها و پایگاه‌های وب سایت نشریات علوم تربیتی، نشریه‌های "اندازه‌گیری تربیتی"، "اندیشه نوین تربیتی"، "پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی"، "علوم

تربیتی از دیدگاه اسلام"، "ناتوانی‌های یادگیری" و "Iranian journal of learning and memory" بیشترین میزان نمایه را دارند، به طوری که در بیشتر پایگاه‌های مورد بررسی نمایه شده‌اند. همچنین در بررسی‌های انجام شده، پایگاه ISC با ۹۶/۳ درصد بیشترین و سپس مگیان و SID با بیش از ۸۰ درصد بیشترین نمایه شدن را دارند و در میان شبکه‌های علمی، گوگل اسکالر با ۷۷/۸ درصد بیشترین نمایه شدن را به خود اختصاص داده است.

جدول شماره ۹. نمایه‌سازی پایگاه‌های خارجی

ردیف	عنوان	*	*	*	*	*	*	*	*
43	مطالعات آموزشی و آموزشگاهی	*	*	*	*	*	*	*	*
44	مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی								
45	مطالعات برنامه درسی	*	*	*	*	*	*	*	*
46	مطالعات برنامه درسی آموزش عالی	*	*	*	*	*	*	*	*

در میان نشریات علوم تربیتی، نشریات "پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری"، "پژوهش‌نامه مبانی تعلیم و تربیت"، "رویکرد نوین آموزشی"، "مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی"، "مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی"، "مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی"، "ناتوانی‌های یادگیری" و "نامه آموزش عالی" در ابسکو نمایه شده‌اند و تنها نشریه "پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری" و "رویکرد نوین آموزشی" توانسته در پایگاه اولریخ نمایه شوند. افزون بر این، سه نشریه "مطالعات آموزشی و آموزشگاهی"، "مطالعات برنامه درسی" و "مطالعات برنامه آموزش عالی" بیشترین میزان نمایه را در پایگاه‌های خارجی دارند.

بحث

نشریات علمی یکی از مهم‌ترین و بهترین راه‌های اطلاع از آخرین پژوهش‌ها و یافته‌های تخصصی در هر رشته علمی محسوب می‌شود (صالحی، رحیمی، ۱۳۸۵). از طرفی نمایه شدن نشریات علمی در پایگاه‌های معتبر جهانی به منظور تداوم نشر یک نشریه، امری ضروری و حیاتی است. بنابراین، برای نمایه شدن نشریات علمی، چه کارها و اقداماتی در چه مرحله‌ی باید صورت گیرد مسائلی است که نشریات باید به آن‌ها توجه نمایند (رمضانی، ۱۳۹۶).

بررسی وضعیت نشریات حوزه علوم تربیتی از نظر وابستگی سازمانی نشان داد که بیشترین درصد از

نشریات متعلق به دانشگاه‌های دولتی و درصد کمی متعلق به دانشگاه‌های آزاد و پیام نور است. با توجه به سهم دانشجویان این دانشگاه‌ها از کل دانشجویان کشور لازم است دانشگاه‌های آزاد و پیام نور سهم بیشتری از نشریات این حوزه را به خود اختصاص دهند. زرگرو محمدی (۱۳۹۷) و باقریان (۱۳۹۷)، در پژوهش خود نیز بیان کرده‌اند که دانشگاه‌ها باید سهم بیشتری در نشریات داشته باشند. همچنین بررسی زبان نشریات این حوزه نشان می‌دهد که تنها دو عنوان نشریه به زبان انگلیسی منتشر می‌شود. زرگرو محمدی (۱۳۹۷) و باقریان (۱۳۹۷) در پژوهش خود بیان کرده‌اند تعداد نشریات انگلیسی زبان کم بوده و لازم است نشریات انگلیسی افزایش یابد تا تحقیق‌های انجام شده در سطح بین‌المللی رواج یافته و در پایگاه‌های آی اس آی نمایه شوند.

یافته‌ها نشان داد که تعدادی زیادی از نشریات با وجود دارا بودن استاندارد بین‌المللی آن را در وبسایت خود درج ننموده‌اند در حالی که داشتن شماره شاپای چاپی و الکترونیکی، یکی از حداقل‌هایی است که یک نشریه برای نمایه شدن در پایگاه‌های نمایه‌سازی باید رعایت نماید (رمضانی، ۱۳۹۶). بنابراین، داشتن شماره شاپا چاپی و الکترونیکی برای نشریات بسیار حائز اهمیت است و لازم است این شماره در وبسایت نشریات درج گردد. باقریان (۱۳۹۷) نیز در پژوهش خود بیان کرد که تعداد کمی از نشریات این کد را دارند و تا کنون هیچ کدام از آن‌ها با وجود داشتن شماره استاندارد بین‌المللی نشریات آن را در وبسایت خود درج نکرده‌اند.

در پی بررسی وجود شناسه دیجیتال در وبسایت نشریات، یافته‌ها نشان داد 29.6 درصد از مجلات علوم تربیتی از داشتن شناسه دیجیتال مقالات محروم هستند. توجه به اهمیت کد DOI در معرفی مقالات به پژوهشگران دیگر و همچنین نقش به‌سزای شناسه دیجیتال در تجمیع ارجاعات به مقالات منتشر شده، سبب علاقه‌مندی نشریات برای در اختیار داشتن این کد شده است. DOI به عنوان یکی از ابزارهای انتشار دیجیتال مورد توجه نشریات ایرانی قرار گرفته است. در خصوص مقالات علمی و دانشگاهی که عمدتاً بر روی وبسایت نشریات منتشر می‌شوند این موضوع بسیار مهم است که وبسایت نشریه مورد نظر بتواند به صورت خودکار و با رعایت استانداردهای DOI مقالات را منتشر نمایند (رمضانی، ۱۳۹۶، ص ۱۸-۲۰). از آن جایی که شناسه دیجیتال مقالات در حل مشکلات نمایه شدن و ارتقاء شاخص واقعی علم سنجی نقش به‌سزایی دارد لازم است به این اصل توجه شود تا شاخص‌های ارزیابی را به دست آوردند. مطابق پژوهش باقریان (۱۳۹۷)، نشریات علوم تربیتی همانند نشریات فلسفه از نظر دارا بودن شناسه دیجیتال ضعیف بوده است.

بررسی روزآمدی نشریات نشان داد، بیش از ۵۰ درصد مجلات دارای تاخیر هستند. یکی از مهم‌ترین معیارها در فرایند ارزیابی هر مجله، انتشار به موقع آن است. مجله باید طبق تواتر اعلام شده منتشر شود تا قابلیت بررسی برای ثبت در پایگاه‌های استنادی را داشته باشد. توانایی انتشار به موقع یک

مجله، دلیلی بر اعتبار آن مجله است. تاخیرهای چشمگیر و مکرر در انتشار مجله‌ای برای آی اس آی پذیرفتنی نیست. برای ارزیابی بهتر تداوم انتشار، معمولاً حداقل سه شماره مجله، شامل آخرین شماره از زمان تقاضا و دو شماره بعدی لازم است (صالحی، رحیمی، ۱۳۸۵). نوروزی آفکند، مطلبی و علی‌پور حافظی (۱۳۹۲) و زرگر و محمدی (۱۳۹۷)، در پژوهش خود بیان کرده‌اند که روز آمدی نشریات ضعیف بوده است. میرزایی، غائبی و کامران (۱۳۹۲)، عقیده دارند انتشار به موقع بسیار اهمیت دارد و باید به این اصل مهم و حیاتی توجه شود؛ زیرا انتشار به موقع علاوه بر این که نشان‌دهنده اعتبار مجله است بلکه استنادداری اولیه برای نمایه‌سازی در پایگاه‌ها است. عطارپور، نوروزی چاکلی و حسن‌زاده (۱۳۸۸)، معتقدند تاخیر در انتشار باعث بدبینی نویسندگان نسبت به آن مجله می‌شود.

ضریب تاثیر یکی از مهم‌ترین و در عین حال پرکاربردترین شاخص‌های ارزیابی نشریات است (گزنی، بینش، ۱۳۸۸، ص ۶۱). بر همین اساس، از این شاخص همراه با معیارهای دیگر برای مقایسه و ارزیابی و درجه‌بندی نشریات استفاده می‌شود. به این ترتیب سعی بر آن بود تا مشخص شود کدام یک از نشریات به منظور سهولت کاربران، ضریب تاثیر خود را در وبسایت‌شان درج نموده‌اند. یافته‌ها نشان داد تعداد اندکی از نشریات در صفحه نخست وبسایت‌شان، ضریب تاثیر خود را درج کرده‌اند. باید اذعان داشت که ضریب تاثیر کاربردهای فراوانی دارد، یکی از مهم‌ترین کاربردهای آن کمک به کتابداران برای انتخاب نشریات است. به عبارت دیگر، ضریب تاثیر به کتابدار کمک می‌کند تا تصمیم بگیرد کدام یک از نشریه‌ها از کیفیت و اعتبار کافی برخوردارند. علاوه بر این، ضریب تاثیر به نویسندگان در جهت تصمیم‌گیری در مورد این که مقاله‌های خود را در کدام مجله منتشر کنند، کمک می‌کند. همچنین نویسندگان از ضریب تاثیر برای یافتن نشریه‌های دیگر در رشته تخصصی خود استفاده می‌کنند. (جانقربانی، ۱۳۸۴). زرگر و محمدی (۱۳۹۷) در پژوهش خود پی بردند که نقاط ضعف نشریات حسابداری و مالی در کم بودن متوسط ضریب تاثیر و استناد جمعی آنان است.

بررسی امتیاز نشریات نشان داد تعداد اندکی از نشریات این حوزه رتبه الف را کسب کرده‌اند و در سال ۱۴۰۰ نشریات نسبت به سال‌های گذشته عملکرد بهتری داشته‌اند. به نظر می‌رسد این بخش از نتایج با یافته‌های پژوهش زرگر و محمدی (۱۳۹۷) همخوانی دارد چون آن‌ها هم دریافته بودند که نشریات حسابداری نیز در سامانه ارزیابی نشریات وزارت علوم ضعیف عمل کرده بودند. در پی بررسی وضعیت نمایه شدن مجله‌ها در پایگاه‌های داخلی و خارجی یافته‌ها نشان داد که پایگاه ISC و سپس مگیران و SID بیشترین نمایه شدن را دارند و تنها دو نشریه "پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری" و "رویکرد نوین آموزشی" در پایگاه اولریخ نمایه شده است. از آن جا که نمایه شدن مقالات نشریات، منجر به افزایش دسترسی به آن مقالات می‌شود و استفاده بیشتر از مقاله‌ها نیز منجر به افزایش ضریب تاثیر می‌شود، مجلات باید در راستای نمایه شدن در پایگاه‌های داخلی و خارجی تلاش وافر داشته باشند

(رمضانی، ۱۳۹۶). لازم است برای نمایه شدن مجله در پایگاه‌های معتبر ملی و بین‌المللی گردانندگان نشریات، نمایه شدن نشریه در پایگاه‌های معتبر خارجی را سرلوحه برنامه‌های خود قرار دهند تا منجر به افزایش اعتبار مجله و احتمال دریافت مقالات با کیفیت از نویسندگان معتبر آن حوزه موضوعی شود. بر اساس پژوهش گیلوری (۱۳۸۵)؛ برارد و نجفی (۱۳۸۷) و ورع، زراعت کار و پرتو (۱۳۹۰)، وب‌سایت نشریات علوم تربیتی به لحاظ رعایت استانداردها در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار ندارند. باقریان (۱۳۹۷)، عقیده دارد تداوم نشریات در نمایه‌های بین‌المللی مستلزم پایبندی و رعایت شاخص‌ها از سوی نشریات علمی است.

نتیجه‌گیری

آنچه از یافته‌ها برمی‌آید، توسعه کمی نشریات حوزه علوم تربیتی در سال‌های اخیر اتفاق افتاده و بخش اعظمی از نشریات‌ها سابقه انتشار زیر ده سال را دارند و نشریه‌های با قدمت بیشتر در بین آن‌ها کمتر است. علی‌رغم سابقه انتشار کم نشریه‌های علوم تربیتی کیفیت مناسبی در بین آن‌ها وجود دارد اما آنچه که از دست اندرکاران نشریات به دور بوده است، انتشار نشریه به زبان خارجی است (که فقط دو نشریه به زبان انگلیسی منتشر می‌شود) و یا اهتمام آن‌ها به نمایه کردن نشریات در پایگاه‌های خارجی است. نمایه شدن نشریات در پایگاه‌های خارجی نه تنها دانش تولید شده در داخل کشور را به راحتی به سایر کشورها انتقال می‌دهد، حتی باعث سرازیر شدن دانش تولیدی در کشورهای خارجی به کشورمان جهت انتشار در نشریات ایرانی می‌شود. برای نمایه شدن در پایگاه‌های خارجی، رعایت برخی از موارد پیشنهاد می‌گردد:

فاصله انتشاراتی مجله در بخش شناسه نشریه به طور دقیق ذکر شود.

موسسات پژوهشی و دانشگاه‌ها، انتشار نشریه به زبان‌های دیگر را در اولویت کاری خود قرار دهند. مدیران نشریات در استفاده از شناسه دیجیتال بین‌المللی برنامه‌ریزی داشته باشند و به این اصل توجه کنند.

مسئولین نشریات برنامه‌ریزی ویژه‌ای برای انتشار به موقع نشریه داشته باشند تا نویسندگان بیشتری مقالات خود را به این نشریات ارسال نمایند و از طرفی باعث افزایش ضریب تاثیر نشریه شود. آرشيو الکترونیکی نشریات کامل شود تا امکان دسترسی به متن الکترونیکی امکان پذیر باشد و باعث افزایش ضریب تاثیر و نمایه در پایگاه‌ها شود.

مسئولین نشریات باید ضریب تاثیر نشریه خود را در وب‌سایت نشریه درج نمایند تا بدین وسیله به نویسندگان و کاربران در تصمیم‌گیری بهتر کمک نمایند.

با توجه به اهمیت نمایه لازم است مسئولین، این بخش را در وب‌سایت خود قرار دهند و با کسب شرایط لازم، برای نمایه شدن در پایگاه‌ها اقدام نمایند.

فهرست منابع

- آجیلی، فاطمه؛ حاجی احمدی، سیمین؛ و محمدی، مهدی (۱۳۹۶). ویژگی‌های ظاهری، ساختاری و محتوایی وبسایت‌های نشریات علمی - پژوهشی ایران. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۲۳(۲)، ۲۶۵-۲۸۰.
- باقریان، نجمه (۱۳۹۷). ارزیابی وبسایت‌های نشریات علمی حوزه فلسفه بر اساس شاخص‌های نمایه‌سازی پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی بین‌المللی. *پژوهش‌های فلسفی-کلامی*، ۲۰(۱)، ۱۹۵-۲۱۶.
- برادر، رویا؛ نجفی نیا، شیدا (۱۳۸۷). ارزشیابی تارنمای وبسایت‌های نشریه‌های الکترونیکی پیوسته کودک و نوجوان در ایران، *علوم و فناوری اطلاعات*، ۴۳(۴)، ۴۴-۴۹.
- جانقربانی، محسن (۱۳۸۴). عامل اثرگذار چیست؟ پژوهش در پزشکی، (نشریه پژوهش دانشکده پزشکی). ۲۹(۲)، ۱۱۷-۱۲۱.
- چشمه سهرابی، مظفر؛ دهخدايي، رضا (۱۳۹۹). ارزشیابی مجلات حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی بر اساس آیین‌نامه تعیین اعتبار نشریات علمی کشور. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۱(۲)، ۸-۲۰.
- چمنی، جمشید خان (۱۳۸۴). مراحل فهرست شدن نشریات در بانک اطلاعاتی ISI. *رهیافت*، ۳۵، ۶۰-۶۴.
- خدمتگذار، حمید رضا؛ علی‌پور حافظی، مهدی؛ حنفی‌زاده، پیام (۱۳۹۳). نظام‌های شناسه گر دیجیتال: ارزیابی تطبیقی. *پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات*، ۳۰(۲)، ۵۲۳-۵۴۶.
- رضمضانی، مهدی (۱۳۹۶). راهنمای نمایه‌سازی نشریات در پایگاه‌های معتبر علمی تهران: مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور.
- زرگر، بتول؛ محمدی، مهدی (۱۳۹۷). ارزیابی عملکرد نشریات علمی معتبر ایران در حوزه حسابداری و مالی. *علم سنجی کاسپین*، ۵(۲)، ۲۵-۳۶.
- سهیلی، فرامرز (۱۳۸۵). تحلیل پیوندهای وبسایت‌های نانو فناوری با استفاده از روش‌های دسته‌بندی خوشه‌ای، عامل تاثیرگذاری وب و ترسیم نقشه دو بعدی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران، اهواز.
- صالحی، کیوان؛ رحیمی، حسینی (۱۳۸۵). تبیین فرایند ارزیابی مجلات در موسسه اطلاعات علمی (آی اس آی). *فصلنامه کتاب*، ۱۷(۲)، ۱۴۱-۱۶۰.
- صبوری، علی اکبر (۱۳۸۲). استانداردهای مجلات علمی و معیارهای ارزیابی نشریات ISI. *رهیافت*، ۲۹، ۸۳-۸۸.
- عطارپور، هاشم؛ نوروزی چاکلی، عبدالرضا و حسن‌زاده، محمد (۱۳۸۸). بررسی و تحلیل عوامل موثر بر ضریب تاثیر نشریات حوزه اقتصاد مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. *سیاست علم و فناوری*، ۱۲(۱)، ۵۳-۶۴.
- گزنی، علی؛ بینش، مژگان (۱۳۸۹). تحلیل محتوای برترین نشریات علمی دنیا. *فصلنامه کتاب*، ۲۱(۲)، ۵۷-۷۲.
- گیلوری، عباس (۱۳۸۵). طرح تدوین استاندارد نشر مجلات الکترونیکی فارسی. پایان‌نامه دکترا، دانشگاه شیراز، شیراز.
- میر حیدری، مریم سادات؛ غفوری، محبوبه (۱۳۹۷). ارزیابی وبسایت نشریات تخصصی و علمی حوزه مطالعات ایران‌شناسی. *فرانما*، ۳(۳)، ۱۵-۲۵.
- میرزایی، الهام؛ غائبی، امیر؛ و کامران، معصومه (۱۳۹۲). معیارهای ارزیابی نشریات علمی در سطح ملی و بین‌المللی:

دیدگاه سر دبیران و دست اندرکاران نشریات علمی فارسی در حوزه علوم انسانی. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۴ (۲)، ۱۳۸-۱۵۸.

نوروزی، علی رضا (۱۳۸۶). بررسی دلایل عدم نمایه‌سازی مجله‌های ایرانی توسط پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی. اولین همایش سراسری علم سنجی در علوم پزشکی ۱۵-۱۶ اسفند، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.

نوروزی آفکند، آذر؛ مطلبی، داریوش؛ و علی‌پور حافظی، مهدی (۱۳۹۲). ارزیابی وبسایت مجله‌های کتابداری و اطلاع رسانی بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت (WQET)، *نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی*، ۲ (۳)، ۱-۱۲.

ورع، نرجس؛ زراعت کار، ندا؛ و پرتو، پردیس (۱۳۹۰). ارزیابی وبسایت نشریات انگلیسی زبان رده‌بندی شده توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت و آموزش پزشکی. *فصلنامه کتاب*، ۲۲ (۴)، ۲۰-۳۱.

References

- Harned, Steven; Carr, les; Brody, Tim: Oppenheim Charles (2003) Mandated online RAECV linked to university E print. Archives. Ariadne. 4(30). From <http://www.Ariadne.Ac.uk/issue/35Harnad>.
- Kalita, D; Mahanta, P. (2016). An empirical evaluation of top Indian journals. In M. Sakia H. K. Kaul & S. Kaul (Ed), Knowledge Library and Information Networking: Proceedings of the National Convention on Knowledge, Library and Information Networking. Pp: 247-256. Tezpur: DELNET.
- Ming-tong, X. U. (2011). On the Construction of University Journal Website from the Establishment of Evaluation Indexes. *Journal of Changchun Normal University*, 7, 049.
- Rosenthal, Edward C. & Weiss, Howard J (2017). A Data Envelopment Analysis Approach for Ranking Journals. *Omega*. 70: 14-135.
- Rousseau, R (2002) Journal Evaluation: Technical and Practical issues. *Library Trends*. 50(2) 418-439.
- Yamamoto, Oswaldo H; et al (2002). Avaliacao de periodicos científicos brasileiros. *daarea da psicologia*. 31(2). 163-177.